



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

**Elogia Societatis Iesv Sive Propugnaculum: Pontificum,  
Conciliorum, Cardinalium, Antistitum, nec non  
Imperatorum, Regum, Principum & aliorum Virtute,  
Religione, omniq[ue] Literatura illustrium (etiam ...**

**Gomez, Cristobal**

**Antverpiæ, 1681**

Barthol. Torres Ep. Canariensis n. 23

**urn:nbn:de:hbz:466:1-38486**

22. A PHILIPPO ARCHINTO *Salassiorum Episcopo, & Alma Urbis Vicario, ad quem cum Ioannes de Vega Sicilia iam Prorex in Ignatij, Societatisque commendationem scripsisset, sic ipse rescripsit*: Pergratum quidem sibi fuisse commendationis Officium; sed ita si suum vicissim, cum commendaret Ignatium, & eius familiam, pari animi affectu, voluntateque susciperet; venia insuper postulata, si cum eo de Societatis amore certaret. *Sic Ibid. lib. 7. n. 1.*

*Eximius Archinti amor erga Societatem*

23. A BARTHOL. TORRES *Episcopo Canariensi cuius aurea est de Exercitiorum libello sententia, & de Societate opinio, & existimatio. Testis (inquit) est Deus, quam ex voluntate mea acciderit, ut de Societatis IESV Exercitijs sententia mea postularetur. Cupio enim simpliciter, & Christiane quid in hac re sentiam, palam facere toti orbi terrarum. Ac primum ne quis existimet ex priuato me quoquam affectu loqui, aio me hominem de Societate IESV non esse: quanquam si serio essem virtutis cupidus, dudum in ea, vel in alia sanctarum Religionum versarer. Aio deinde, quamuis Doctorum è numero ipse sim indoctissimus, posse me tamen satis interrogationi propositæ respondere; cum & Societatem ab eius exortu nouerim, & pridem Salmantica cum Ignatio, deinde cum eius disciplinæ alumnis per familiariter egerim, diligenter obseruans, quo res Ordinis huius euaderent, oculis assiduè ipsa in facta coniectis, quæ minime patiuntur diuturnam fieri fallaciam. Aio præterea, ex qua die sanctam hanc Societatem noui, nullum vnquam errorem, crimenque compertum in hominibus, qui quidem verè ex ea essent. Nam rerum imperiti, vbi de Sacerdote quoquam forte rumor minus commodus exiit, de Societate esse eum loquuntur. Super hæc, nego quempiam verè ac perfectè exercitiorum posse vim existimare, nisi in ijs se ipse exerceat. Etenim cum tota referantur, ad inferendas virtutes in animis, & vitia extirpanda, nemo est, qui possit virtutis percipere vim gustumque sentire, nisi in ea prius elaboret. Vidi ipsemet homines doctos, qui Exer-*

*Turriani Episcopi Exercitiorum libelli commendatio.*

*Ad quorum rectam intelligentiã necessarius eorum usus.*



citiorum res , cum tam claræ , Catholicæque sint , ex Euan-  
gelio depromptæ , sanctisque Doctõribus , intelligere non  
possent ; quas tamen , qui eas ad vsum referunt , negotio nullo  
intelligunt. Nimirum longe aliud est , scire literas , ac res  
percipere spiritus , quæ præter literas actionem , orationisque  
vsum , ac virtutum postulant ceterarum. Me quidem profi-  
teor Compluti ad eam formam exercitum , ac Deum testor ,  
triginta annis , quibus versor in studijs sapientiæ , & permul-  
tis , quibus Theologiam doceo , nunquam ad meam utilita-  
tem didicisse tantum , quantum me exercitia diebus paucis  
docuerunt. Quod si cuiquam Doctõrum , cui sua placeat  
scientia , mirum fortasse accidat , experimentum appello ; ten-  
tet idem , atque existimabit idem. Neque in obscuro est ratio  
quod priora videlicet studia ad docendum , exercitia vero ad  
agendum referebam : valdeque interest scire , vt doceas , ac  
scire , vt facias. Adde cognitos mihi permultos , qui exercita-  
tiones illas susceperunt , multisque me meorum auditorum cum  
Religiosis , tum sæcularibus persuasisse , vt susciperent , nec ta-  
men cognitum quempiam , qui non pietatis magnum inde  
profectum retulerit , palamque prædicaret nihil omnino è  
mortalibus rebus se voluisse ijs antelatum. Atque vtinam  
quanti est ille thesaurus , tanti æstimare nossemus. Nam cum  
tanti sit momenti oratio ac meditatio , propter rationem , ac  
viam , quæ commodissima ibi traditur , multi per ea plus bre-  
ui consequuntur , quam longo alij tempore ac labore , eo præ-  
sidio destituti. In summa , qui cupiat nosse , quid exercitia  
sint , pronuncio , aliud nihil esse , quam considerare attento ,  
& quieto animo capita fidei , legem , ac præcepta Dei , eius-  
demque beneficia , vitam , & mortem Christi : recognoscere  
anteactam vitam , statuere de futura. Hostem vero gentis  
humanæ , cum videat ingentia eorum ad pietatem emolu-  
menta , machinas admouere omnes , vt è rerum natura tol-  
lat. Verum vel inde apparet negotium esse diuinum , quod  
insecutionibus proficit : quantoque acrius oppugnatur , tanto  
fortius

*Omnes qui  
experii  
sunt , lau-  
dant Ex-  
ercitia.*

*Quid illa  
sint !*



fortius conualescit. Simulque pronuncio Exercitia, quæque in eis continentur vniuersa & singula, auctoritate Apostolica comprobata esse, adhortante insuper Pontifice fideles, vt ijs vtantur, planeq; indignum esse viro sapiente affirmare Pontificem id comprobare, & ad id adhortari fideles, quod errores contineat. Nec dubito, quin si homines Societatis, quibus pro Christi amore gratiæ sunt ignominia, ad Sacrum Quæstorum Consilium aduersariorum referrent nomina in eos seuerè animaduèretur. Ceterum cum Sedes Apostolica Exercitia comprobaret; aio, ac pronuncio nemini fas esse, asserere in ijs errores esse, neque id agere, vt emendentur. Verum si quid forte (quod tamen non est) difficile deprehenderetur, id modo curandum, vt declaretur. Omnia ergo quæ in ijs sunt, vera & Catholica sunt: & contraria ijs, errores. Quæ vero obiiciuntur, vt alio in loco singillatim refutans ostendo, plane inania, multa etiam ridicula esse confirmo. *Hæc Torres, & alia multa, præsertim de hominibus in Societate doctis, fructuque per eam in Hispania, ac ceteris terrarum oris parto, cum disputasset: Illud (inquit) postquam nomen meum huic disputationi subscripseram, mihi succurrit. Qui se deprehendisse in Exercitijs errores dictitant, sine dubio diligentiam in ijs expendendis adhibuere, at non minorem adhibuit Pontifex. At isti condemnant, Pontifex commendat. Respondeant ipsimet, vt rius auctoritatem me deceat sequi? Hæc ratio mea, inquit, sententia quemuis, qui modo sapiat, cohibere potest, ne posthac nisi ad commendationem libelli huius verbum audeat facere. Hucusque ille in Eadem Par. i. Hist. Soc. lib. 13. à n. 34.*

*Nefas est asserere, in eis quidquam erroris esse.*

*Quia commendantur à Pontifice.*

AB EODEM TURRIANO; *Ille vir, doctrina nescio, an Sanctitate maior, qui vt primum Canariensis Episcopus nominatus est, litteras ad Borgiam Generalem tales dedit. Aueo vehementer, maxime venerabilis Pater, ne ignores, te à me deamari. Ira enim res habet. Nemo omnium est, in quem magis affectus sim, cui plus cupiam, tribuamque. Cæterum tempus*

*Littera Turriani ad Borgiam.*



*In quibus  
Sociorum  
opem ad  
Canariam  
postulat.*

incidit mihi permolestum : in quo consolationem & opem expeto ab Sancta SOCIETATE, quam suauissime semper dilexi. Res autem asperæ sunt, in quibus necesse est ad amicos confugas, eos maximè, quorum beneuolentia vno nixa est Christo IESV. Vere affirmo tibi, Pater, nunquam ausum me deliberata sententia Episcopatum optare, quamuis, vt hominem inanem, tentamenta eiusmodi & me vellicarent : quæ propitio Christo, perinde vt fæda irritamenta, repuli. Sed tamen ita factum est, vt Philippus Rex noster ac Dominus Canariensem mihi Ecclesiam imponeret. Assensum ego complures dies sustinui, dum venerer Deum, vt vtra pars honestior illi, & gloriosior futura esset, in eam inclinaret cor meum. In quo sanè indulgenter accepit me, & in summâ quadam animi æquabilitate constituit. At postremus timens, ac tremens ceruicem suppositi, orans Christum Iesum, vt ea susceptio fieret mihi materia laudandi eum, & ipsius crucem sequendi in sancta Canariensi Ecclesia. Illuc adire sine SOCIETATIS præsidio equidem nunquam ausim. Certum quippe habeo, amplius vnum ex ea Sacerdotem, quam triginta qualis ego sum, Episcopos profuturum. Ingens messis est, & ingens ad legendam apparatus. Siquidem Prætor, Iudices Quæsitores, qui recens decreti sunt, mecum omnes amore sunt coniunctissimi. Mihi autem decretum est, SOCIETATIS Patres in oculis semper ferre : quæque ad humanos vsus pertinebunt, in me procurationem recipio. Quin & duces mihi eos, rectoresque in rebus omnibus destinaui. Quod nisi præstem, tum me omnino vanum habeto. Accedit quod & earum apud Regem procuratores Insularum id ipsum ex me institerunt, SOCIETATEM vt eò ducam. Itaque, Pater, intelligis, vbi Ordinum simul laici, sacrique conspiret gratia, & præeat Antistes, non posse non centesimam redire frugem. Equidem sic arbitror, me Canariæ Episcopum ab vna SOCIETATE factum : non studio apud homines, sed meritis apud Deum. Qui quamuis vitia in me innume-

*Sine quo-  
rum præsi-  
dio illuc  
adire non  
audet.*

*Quantum  
vnus è  
Societate  
profi?*

*Socios sibi  
duces ac  
Rectores  
destinat  
Turrianus.*



innumerabilia viderit, quæ solus emendare ipse potest; tamen & amorem videns, quem mihi erga SOCIETATEM idem ipse indidisset; voluit eo loco statuere, vel vile adminiculum, per quod gradum illa inde in cunctas Occidentis Indias faciat. Ergo per affixum Cruci Christum IESVM, obsecro te, summè Venerande Pater, ne me indignum hoc beneficio ducas, ne miserrimus hominum viam. Quin ita cenfeo nequaquam id mihi negari fas esse, quin sancto Spiritui repugnetur. Sacerdotes quinque, duos adiutores eorum velim. Ac precor istos Patres, Fratresque Dominos meos apud Deum agant, suam mihi vt opem ad ministerium tam grande largiatur: ac nominatim supplicent tuam mentem ad vota inflectat mea. Nihil euenire mihi infelicius, nihil nunciari tristius posset, quam has abs te preces repudiari: iterumque affirmo talem repulsam aduersus sanctum Spiritum fore: qui Tuæ Paternitati bonus inspiret, nosque omnes efficiat seruos suos, atque perdoceat omnia, præter Iesum, vel quod propter Iesum sit, nihil esse. Ita Præsul benignissime. Par. 3. Hist. Soc. lib. 3. num. 204. Et postea num. 209. Morbus & mors Optimi Episcopi describitur. Et ad finem additur. Non vnum, sed multa Societati Collegia meditabatur: & in eam rem quam optimo iure potuit, donatione, ac testamento rerum suarum pleraque destinavit.

Quos ardentissima postulat.

Quod si repellatur, repulsam fieri Spiritui Sancto affirmat.

24. A GREG. VIRNEBURGIO Episcopo Azotensi, qui dum maxime turbas Hereticus rabula aduersus Treuirensis Collegij principia excitaret, populum è loco superiore, & in cunctis conuentibus adhortari ad constantiam non cessabat admonens, vt bono animo esset, quod effusus in ea Vrbe sanctorum Martyrum sanguis coram diuino conspectu ciuibus opem suis implorans clamaret. Quin etiam propediem affore pollicebatur, viros qui fidem, religionemque illam prædicarent, quam ad eos Princeps Apostolorum Petrus per SS. Eucherium, Valerium, & Maternum transmisit. Ergo is iam homines Societatis monstrans, hæc verba (vti scribit P. Euerardus) præ letitia animi prope canti-

Societatis aduentus ab Episcopo Azotensi prædictus.